

en toch niet zonder hoogdelich-prophetisch uitbeeldingsvermogen te zeggen, wat hij te zeggen heeft; dat n.l. de machten der duisternis; dat de grauwe demonen der hel zich verbergen, zoo dikwijls als de schoonheid der wereld ondergaat. Daar komt na den doodendans in Edom een duiveldans (Jes. 34:14). De duivelen ontmoeten elkaar op de pinen van Edoms glorie. En als Babel's groote val eens komt, dan zullen zijn verwerpte muren en zijn stinkende plassen de demonen zien huppelen, zien dansen. (Jes. 13).

Duiveldans!

Want immers, ontdaan van alle poetische kleuren, wil dit woord van Jesaja niet anders verkondigen, dan dat de duivel en zijne engelen, de „menigte des hellschen heirlegers“ zich verbergen en in doodswelust dansen overal, waar de scheppingen der menschen bestaan, — en tevens de scheppingen des Heeren. En daarom zijn deze woorden leemere profetie van wat de wereld eens onverbiddeijk worden zal, indien, o gruwel, niet slechts over Edom en over Babel, doch over heel de schoone wereld Gods de doodsoorkaan in onbedwongen stormen stuiven zal. Als de dood doorgaat, nooit gestuit, dan wordt het visioen van de nieuwe, lachende aarde een schoone, maar bedriegelijke droom. Dan wordt het groote wereldgraf, de immense ruïne van den burch der menscheit, dan wordt alles eens het vrije terrein voor den blijden rei van dansende demonen.

Duiveldans!

Doch God zij gedankt, Jesaja's epiloog in het boek der oorlogen Satans is tegelijk de proloog in het evangelie van den vrede Gods. Tegenover de dansende duivelen, staan de zingende engelen; Babel's ondergang vindt zijn tegenbeeld, of neen, zijn overwinning en overweldiging in Bethlehems opgang. En als daar in Bethlehem, de ruïne van den dood, lang vergelen David, ook maar één woord klinkt, dat boodschap is van blijdschap, van leven en van opgang, ja, van eeuwige jeugd, dan is daar terstond een menigte van het hemelsche heirleger. Nu gaan zich engelen schikken ten dans; en hoor... ze zingen, wonderbaar.

Engelenzang!

O, de diepten der Schrift! Babel tegenover Bethlehem! Zijn niet daarom de bouwvallen van Babel de allerverschrikkelijkste van alle lugubere doodsschijnen over heel de wereld, omdat in Babel het menscheit kunnen zoo hooge vlucht eens nam? En is Babel ook niet de stad, welker wateren vernield zijn met de vervlietende stroommen van het oude paradijs der menscheit? Waar Babel leefde, daar was ook de begraven rest van het verloren paradijs; als dan Babel sterft, welnu, dan is zelf het laatste spoor van dat paradijs uitgewischt. Dat nu de duivelen dansen!

Ja, Maar, is niet daarom Bethlehem de allerheerlijkste van de geboortesteden des levens, omdat in Bethlehem het goddelijk al-vermogen het menscheit kunnen wel neerslaat in zijn zondige ontwikkeling, doch opnieuw dan in beweging zet, nu als stuwende kracht — naar den hemel toe? Is Bethlehem niet de stad, welker donkere stalluiken dragen den levengedrager Gods? Begint bij Bethlehem niet het herwinnen paradijs? Zie, als Bethlehem den Christus ontvangt, dan is de eerste hand gelegd aan het komende paradijs, den lusthof van God en van menschen en van engelen. Dat nu de engelen zingen!

Daar is een stem der hel en een stem van den hemel. Nog een derde is er; de stem van de menschen; de stem van u.

Wat zal uw stem tot deze dingen spreken?

Zie naar de duivelen, die dansen, en wordt wijs. Want die duiveldans is, o mensch met uw verglimmend leven, de openbaring van den schamperen hellsche spot over al wat lief u was en schoon door u genaamd werd. Weeder dan dit demonengedans is niets bij het graf, waarin verzinkt al wat menscheit is zonder God. Hebben niet tweemaal de duivelen gedanst, en elkander met vroolikheden ontmoet daarginds in Babel? Toen Israël gevangen was en nederziet aan de rivieren van Babel, toen zijn harpen aan de wilgen hingen, de harpen, die Israëls dansende reizen eens begeleidden met de liederen Gods, toen dansten ook van louter vreugde over Babel's opgang (maar dan in zondige ontwikkeling) de duivelen. Thans dansen ze weer, nu Babel weg is, verdwenen; ze dansen in grooter vreugde nog over zijn ondergang! De duivelen dansen altijd waar de dood is; de geestelijke en ook de natuurlijke dood. Als Babel opgaat, dansen ze over de verbleeking

van het licht der genade; en dan licht en danst met hen mee de mensch van Babel; dat is, naar de beeldspraak der Schrift, de mensch van cultuur zonder God, van beschaving zonder religie, van natuurgelofte zonder genadebesit, van kunst zonder bekoering. Maar wanneer straks dat zelfde Babel ondergaat, dan is ongetruwen de rij der duiveldansen; en nu is in het eind openbaar, dat ook de cultuur niet bij Satan veilig is; dat in den grinslach der hel ook wat Babel's kunstbouw als ijdel spel wordt belachen.

Hoor dan, cultuur-mensch, de stem van Jesaja, die roept. Met u dansen de demonen, als ondergaat wat in Jeruzalem, in de openbaring Gods, u tegenstaat; doch zonder u doen ze het evenzeer als uw Babel verinkt met zijn losgeworde schoonheid. In den strijd tusschen Babel (de cultuur in zonde) en Jeruzalem (de religie der genade) geldt de onverbiddelijke wet, dat wie met Satan licht, straks zonder Satan weent. Waar duivelen dansen, daar tuimelen menschen altijd neer.

Doch de engelzang spreekt betere dingen. Hij vertolkt het leven. De engelen zingen, als gij leeft. Ze zingen zelfs, indien uit Babel's grijze muren de stem des gebeds opklinkt van den vereenzaamde, die de resten van zijn verwoest geluk niet meer vinden kan, en ook maar niet meer zoeken wil. De engelzang is ook profetie; hij zegt u dat eenmaal de nieuwe aarde vol zal zijn van hemelsche vrede, van den levenslust der heerschen Gods. Verdiep u dan in die mysteriën Gods. Kom tot het licht van Bethlehem. Hoor naar den engelzang. En — zing mee! Want de duivelen dansen in hun begin met, doch in hun einde zonder den mensch; de engelen echter zingen in hun begin zonder, maar in het einde met den mensch. Eerder rusten zij niet. Der engelen vriendschapsbetoon is een noodiging des hemels. En der menscheit scharen spoeden zich wel onverschillig door, evengoed bij de zingende engelen als bij de dansende duivelen. Doch het geloof luistert.

Want de engelzang wordt gedragen door de barmhartigheid Gods. Hij predikt, dat Bethlehem meer is dan Babel, dat genade alleen cultuur heiligen en zoo behouden kan.

Duiveldans en engelzang.

O zeker als we aan onze wereld van thans denken, dan schijnt de duiveldans over de aarde te gaan als nooit te voren, dan schijnt de realiteit van het verstervend leven grooter dan die van het opkomend leven en van het herwonnen paradijs, waarvan de engelen zingen.

Toch zal de engelzang gelijk krijgen. De duivelen zullen wel het tempo van hun dans versnellen, totdat de waanzin er in komt van de laatste dagen.

Maar dan komt ook plotseling de neerwerping van de huppelende demonen, en de aanvang der eeuwige zangen van engelen.

En dit zal ons dan het teeken zijn: als de laatste glimp van zondig leven in den ondergang van Babel zal zijn weggedaan, dan zal gezien worden, dat de dans der duivelen dien der menschen breekt om eindelijk met hen eeuwig te verstijven in dood; doch dat de zang der engelen dien der menschen wekt om met den hemel zich eeuwig te verheffen. Want als u, o mensch, de duivel lokt ten dans, dan loekt hij u in zijn dood; zoo laat u dan lokken door engelen, en het einde zal zijn, dat zij hun lied willen leeren aan uwe voeten.

Alleen Bethlehem is het behoud van het waarlijk humane.

Alleen Bethlehem leert het lied en den rei der blijden.

K. SCHILDER.

ZENDING EN EVANGELISATIE.

Een Vrijgestelde.

Het lijkt heel veel op een sommatie, als Ds. D. Pol in „De Macedoniër“ schrijft:

„Laat De Wielenza nu voor de Jorden maal eens duidelijk zeggen, wat hij denkt en wat hij zou willen! Aan de alarmklok trekken is goed; beter om met voorstellen tot juiste maatregelen te komen! Begreep hij misse en voor de zendingactie „een vrijgestelde“ en heeft hij daarvoor al iemand op het oog, die zal dan wel „de leugens“ vernag over te nemen?“

Deze woorden zijn het slot van een artikelje over een reeds tweemaal door ons uitgeproken gedachte, dat het nog de vraag zou zijn, of in de toekomst het werk der zending zou kunnen geleid worden door predikanten, die een eigen gemeente te verzorgen hebben;

verklaard. Ook het Classikaal Bestuur oordeelde het Kerkbestuursbesluit onbetwistbaar wettig.

In deze uitspraak niet berustend, hebben genoemde heeren tegen dit Besluit voorziening gezocht bij het Provinciaal Kerkbestuur van Noord-Holland.

Dit Kerkbestuur zich blijkbaar geheel aan de zijde der appellanten scharend, heeft aan den Kerkeraad gevraagd, dat hij het bewante besluit zou intrekken.

Deze, daartoe ongenegen, heeft aan het Kerkbestuur bij uitvoerige memorie de gronden ontvouwd, waarom hij van het eens ingenomen standpunt kon noch mocht afgaan.

Het is derhalve te voorzien, dat de Synode ter laatste instantie tot uitspraak in deze zal geroepen worden.

Het gevolg hiervan zou kunnen zijn, dat tot den Kerkeraad ten laatste niet meer een vraag, maar een eis kwam, en dat voort hem de nre aanblik, om met Gods Woord voor oogen te beslissen, of de Kerkeraad onder Christelijke Gemeente zich aan zulk een eis al dan niet onderwerpen mag.

Hiermee zou dit schijnbaar geringe verschil van beslissingen invloed kunnen worden op geheel de verhouding onzer Gemeente tot de Vaderlandse Kerk.

Welken loop deze zaak na de jongste Besluiten der Algemeene Synode zal hebben, is voorts niet te leydlen.

Het pleit voor of tegen den Christus der Schriften kan niet eindigen eer het beslecht is.

Moge Gemeente en Kerkeraad zich bij dat allesbehalvend pleit steeds meer bewust worden van hun zedelijke roeping en zich sterk gevoelen door de verrijzenis van dien Heer en Heiland, wiens opstanding uit de dooden het plechbanker blijft hunner hoop.

Algemeen werd de belangrijkheid van deze kwestie ingezien.

De Hjkstra, De Breukelaar en Dr Hamia hebben het gedaan, maar zij waren in en met den arbeid opgegroeid en ontplooiden een werkkraft, die met verhaizing vervult: De Hjkstra ging heen, en er blijven twee over, die ook niet jong meer zijn; wie zullen straks hun plaats kunnen innemen?

En nu vraagt De Pol: „laet“

Als men een dergelijke sommatie onder de oogen krijgt, heeft men het gevoel van den reiziger, die door den roover zich zelf toegeroepen: „uw geld of ...“ En men voelt zich zeer sterk tot het tegenovergestelde geprikkeld van hetgeen begeerd wordt. Maar wij kennen De Pol sinds langer dan gister, en verschrikken niet zoo erg van het bazuinenschal van zijn uitkijktoren.

Wij zullen dus duidelijk moeten zeggen, wat wij denken en willen.

Tegen het verzoek om duidelijk te zijn, kan niemand bezwaar hebben; onduidelijkheid „moet niet mogen“. Wij beginnen er dus naar te streven duidelijk te zijn.

Wat wij denken en wat wij zouden willen? O, wij denken veel meer dan wij durven en kunnen zeggen; en wij willen veel meer dan wellicht kan gebeuren!

Wij zouden echter willen, dat de leiding van het zendingswerk ook na het uiteenvallen van het triumviraat Dijkstra-Breukelaar-Hania op dezelfde voortreffelijke wijze zal blijven geschieden. En hoewel wij buitengewoon veel respect hebben voor de bekwaamheden en werkkraften onzer predikanten, wagen wij het toch te betwijfelen, of er straks onder hen zullen zijn, die kunnen doen wat de genoemde drie personen deden of de twee overgeblevenen nog doen, terwijl men nog een eigen gemeente heeft te beheren.

Ds Pol spreekt dit ook niet tegen; misschien wacht hij met tegen deze gedachte te opponeeren, totdat hij precies weet, wat wij denken en zouden willen.

Wij merken onder de onderwijzers en de arbeiders op, dat zij hun belangen toevertrouwen aan een bestuur, maar dat tevens een of meer „vrijgestelden“ het hoofdwerk verrichten. De vereeniging van christelijke onderwijzers en onderwijzeressen heeft een uitnemend bestuur, dat waarlijk niet alleen „voor de eer“ achter de groene tafel zit; maar bovendien heeft zij een directeur, n.l. den heer A. de Jong te Londen; de vereeniging de Unie van onderwijzers heeft eveneens een vrijgestelde. Bij de arbeidersvereenigingen merken wij hetzelfde op.

Zou het niet gewenscht zijn bij onze zending een zelfden maatregel te treffen?

Wij weten wel, dat de vergelijking van de kerken met haar zendingswerk met de genoemde vereenigingen volstrekt niet in alle deelen opgaat, doch het derde van vergelijking zien wij hier wel.

De genootschapszending onzer Hervormde broeders heeft zelfs meer dan één „vrijgestelde“, die den naam van zendingdirectors dragen, en alle drie hebben de handen vol werk. Wij verkeerden, omdat onze zending kerkelijk is, in gunstiger conditie dan de Hervormde broeders. Elke zending kerk heeft haar mannen, omringd en geholpen door de provinciale deputaten. Maar ook dan blijft er nog zooveel arbeid over, gelijk wij vroeger reeds tweemaal aangaven, dat één persoon meer dan genoeg hebben zal om daarvoor te zorgen.

Over den naam willen wij niet twisten; „vrijgestelde“ zou wellicht niet mooi genoeg klinken; trouwens zegt deze naam ook niets. Maar wat zou er tegen zijn, hem zendingdirecteur te heeten?

Het zou zijn werk moeten zijn de zendingactie in ons land te leiden; en in Indië, voorzover dit nu aan de generale deputaten is toevertrouwd. De redactie van het Zendingblad en den Zendingkalender zou eveneens voor zijn rekening komen; en ook de leiding der „propaganda“; als de „zendingopvoeding“, gelijk men het genoemd heeft, eens in één hand kwam, dan zou dit ongetwijfeld groote voordeelen geven; er valt in dezen nog heel veel te doen.

Er ware nog meer te noemen, maar wij ontwikkelen geen program, en geven slechts antwoord op de twee vragen van De Pol.

Of wij iemand op het oog hebben? Indien dit zoo was, dan zouden wij zijn naam toch niet noemen; trouwens, wie het zijn zou komt toch eerst ter sprake, indien men besluit tot het aanstellen van zulk een persoon; en dat heeft nog den tijd! Als het ooit zoover komt!

In verband hiermee wagen wij het nog de opmerking te maken, dat het wellicht gewenscht zou zijn, meer gebruik te maken van de krachten, die Indië hebben gezien. In onze kerkelijke bladen, ook in onze Zendingstijdschriften, treden behalve Ds Bakker en Ds D. K.

Onder het opschrift Leervrijheid en Kerkbewustzijn schreef Groen van Prinsterer, Ned. Ged., 24 Sept. 1872, blz. 334:

De strijd tusschen den Bijzonderen Kerkeraad te Amsterdam en het Provinciaal Kerkbestuur van Noord-Holland is dezelfde als die, waarin de Kerkeraad te 's Gravenhage onlangs, met een nimmer geringe meerderheid, voor een Synodalen Kerkstapendend eisch, ruwerlijk gezwicht is.

De Amsterdamsche Kerkeraad heeft de Stukken desangende verkrijgbaar gesteld en aan de stemgerechtigden toegezonden, met een voor de gansche Hervormde Kerk hoogstbelangrijk Bericht.

Dr Hoedemaker, die in De Vereeniging Christelijke Stemmen, Deel XXVII, blz. 216, de „Officiële Bescheiden“ besprak, vreesde voor ongedachte mislukking of ontijdig succes, en verklaarde niet te weten, of dit ontijdig succes de voorkeur boven de onverwachte mislukking verdiende.

In mijn De Strijd voor Kerkherstel, 2e dr. blz. 178 v.v., kan men lezen, hoe deze kwestie op mislukking uitliep.

Ten vervolge op de eerste verzameling van officiële bescheiden inzake „de aannemings-kwestie“ publiek gemaakt, stelde de kerkeraad daarna ook de later tusschen hem en de hoogere besturen gewisselde stukken, onder de cijfers I, 2 verkrijgbaar. En verder nog: II. De kwestie in zake de godsdienstonderwijzers, C. Mouris, en III. Beslissingen in genoemde kwesties genomen.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XLVII.

44. Officiële bescheiden uit het archief van de Nederduitsche Hervormde Gemeente te Amsterdam. I. De kwestie „der aanneming tot lidmaat“ (op last van den Bijzonderen Kerkeraad uitgegeven). Amsterdam, H. de Hoogh & Co.

Aan deze „officiële bescheiden“ gaat een door A. Kuiper en N. M. Feringa ondertekend, en kennelijk door eerstgenoemde opgesteld Bericht vooraf, gedateerd 10 Augustus 1872, waarin het doel van deze uitgave aldus wordt toegelicht:

In het besef, dat de Gemeente, ook te deze plaatse, haar Christelijk karakter zou inboeten, zoo de verkrijging van het lidmaatschap in haar midden een bloote formaliteit bleef, en naar het goeddenken der predikanten, zoner onderscheid, een iegelijk tot dit lidmaatschap was toegelaten, ook al ontwaarde zijn dusgenoemde heiligheden in de meer onverholen loochening van de grondwettigheden, die de Christelijke kerk bepalen en de groote feiten, waarop ze rust — heeft de Kerkeraad den 23 November 1871 bij wettig besluit een dam tegen de invoering van deze heterogene bestanddeelen zoeken op te weipen.

De heeren Steenberg en Berlage zijn tegen dit Besluit bij het Classikaal Bestuur van Amsterdam in verzet gekomen.

Ihun bezwaar is door dit Bestuur niet ontrankelijk

Wielenza
voren.
Adriaans
predikant
Dit wa

Wij be
Zending
hiervan

„De
Jeraa
voor
als
De
guld
guld
1 ex
Me
G. F
tot
Nede

Ons d
niet wa
maar da
en indie
de kerke
hand te
zwaar n
Men t

Voor
verschijn
later de
men ze
ook mee
datum v
zich ha
bewerke

In de
„De Ma
zoo zoo,
van Ds I
aangevu
In het

zeer bel
zoo ste
eindigt
zal goe
hoofdre
ook dit
over Mi
Wonoso

Ge sche
jongelim
eeniging
„Van m
ningen l
en zorg

Het
goeden
dat beg
mogelijk
zou pra
abonné
raden, j
veel an
eenig z
jaar is

In de
door D
paar jar
ongewe
dan 33
raad al
gegeven
Als onz
dijpsvel
geven, c
toevind
van ge
daaruit

Dit h
bedoeld
wij mei
In den
zulke k
nu reed
men ko

Bover
onze joi
overvlo
zal ver
om het
versta
haasten

boek, d
prijs f2
prachtig
twijfel
moeten

Al is
als een
zware
doet di
wat het
ook aan
boek le
wat wij
een ron

rijk ver
wereld
gronde
geven
niet in
geslaag
lijnen,
leven,
men le
toekom
hoofdst
zending

hebben het
heid opge-
t verbazing
twee over,
straks hun

de oogen
r, die door
l of ...
vergeestelde
wij kennen
riken niet
uitkijktoren.
m, wat wij

in niemand
et mogen".
lijk te zijn.
en? O, wij
en zeggen;
gebeuren!
ig van het
het trium-
voortrefte-
rel wij lui-
waanheden
wij het toch
en zijn, die
nen deden
ij men nog

hien wacht
t, totdat hij
villen.
e arbeiders
een bestuur,
het hoofd-
lijke onder-
end bestuur,
r de groene
recteur, n.l.
ing de Unie
gestelde. Bij
de op.
ending een.

de kerken
ereenigingen
het derde

le broeders
den naam
hebben de
uze zending
Hervormde
nannen, om-
taten. Maar
r, gelijk wij
erzoon meer
zorgen.
vrijgestelde"
uwnen zegt
tegen zijn,

lingsactie in
dit nu aan
redactie van
zu eveneens
ag der „pro-
lijk men het
dan zou dit
alt in dezen

ontwikkelen
op de twee
hien dit zoo
let noemen;
t ter sprake,
in zulk een
oel zoover

te opmerking
u zijn, meer
ndie hebben
ge Zending-
n Ds D. K.

n Kerkbe-
Ned. Ged.,

Kerkeraad te
kbestuur van
de Kerkeraad
alderst geringe
penden vusch,

ukken desaan-
mgerechtigden
vormde Kerk

ng, Chris-
16, de „Offi-
e ongedachte
arde niet te
ir boven de

stel, 3e dr.
kwestie op

van officiële
publiek ge-
de later tus-
sisselde stuk
verder nog
lerwijzers, C.
kwesties ge-

Wielenga, schijnt alleen onze Hollandsche dominé's naar
voren. Maar waar blijven dan mannen als Ds L.
Adriaanse, Ds Ingwersen te Nijkerk, br Alkema, straks
prekiant te Maarssen?

Dit weinige zij Ds Pol voor ditmaal genoeg.

Zendingslectuur.

Wij beginnen met de aandacht te vestigen op onzen
Zendingskalender. In „De Macedoniër" schrijft Ds Pol
hiervan het volgende:

„De Zendingskalender voor de Gereformeerde Kerken,
jaren aan een door wijlen de H. Dijkstra bewerkt, zal
voor het jaar 1923 geheel en al op dezelfde manier
als vroeger worden uitgegeven.

De prijs kon weer worden verlaagd.
De kalender kan nu weer geleverd worden voor elf
gulden per 100 ex., na 1 Nov. besteld voor twaalf
gulden. Deze prijs geldt voor alle getallen. Alleen wie
1 ex. wenscht betaalt f 0.20.

Men vinge circulaire en intekenlijst aan Lij den heer
G. F. Hoemelen, Kruisstraat 7, Assen, en welke mee
tot verspreiding in alle gezinnen der Ger. Kerken van
Nederland en daarbuiten!

Ons dunkt, dat het gewenscht is, dat de uitgever
niet wacht, totdat gevraagd wordt om intekenlijsten,
maar dat hij ze zende aan onze zendingscommissies,
en indien hij daarvan de adressen niet weet, dan aan
de kerkeraaden met verzoek ze aan die commissies ter
hand te stellen; niet één kerkeraad zal daartegen be-
zwaar maken.

Men denke om den datum 1 November!

Voor dezen keer blijft de kalender in denzelfden vorm
verschijnen. Toch zouden we het beter achten, indien
later de datums veel duidelijker werden gedrukt, zoodat
men ze van verre zien kan; dan beantwoordt de kalender
ook meer aan het doel. Nu moet men, om een bepaalden
datum van de maand te zien den kalender vlak naast
zich hangen, of ernaar toeloopen. Misschien kan de
bewerker (Ds Pol?) er eens over nadenken.

In de tweede plaats vestigen wij de aandacht op
„De Macedoniër". In den oorlogstijd ging het maar
zoo zoo, en de last lag ongeveer geheel op de schouders
van Ds Dijkstra alleen. Sinds zijn heengaan is de redactie,
aangevuld met Ds D. Pol, altijd getrouw op haar post.
In het laatste nummer b.v. schrijft Ds Bakker een
zeer belangrijk artikel over de vraag: „Wat den Islam
zoo sterk maakt". Ds D. K. Wielenga van Yist be-
eindigt zijn artikel over Sadhoe Soendar Singh; men
zal goed doen om, na de opmerkingen, door onzen
hoofdredacteur prof. Hepp over den Sadhoe gemaakt,
ook dit artikel te lezen. Ds Pol zet zijn beschouwingen
over Midden-Java ten Zuiden voort, waarin de afdeeling
Wonosobo een beurt krijgt; ondergeteekende geeft zijn
6e schets voor de behandeling der zending op onze
jongelingsverenigingen, welke onze jongedochtersver-
eenigingen ook mogen gebruiken! Ten slotte de rubriek
„Van mijn Uitkijk". De uitgever Edzo Venema te Gro-
ningen blijft ons zendingstijdschrift uitzienend verzorgen,
en zorgt tevens, dat het behoort op tijd verschijnt.

Het schijnt ons toe, dat „De Macedoniër" zich in
goeden welstand mag verheugen. Wij hoorden verhalen,
dat begerd werd het blad uit te breiden, en zoo
mogelijk tweemaal per maand te laten verschijnen. Het
zou prachtig zijn, indien dit kon. Maar dan zou het meer
als een's moeten hebben dan nu. Laten toch onze kerke-
raden, jongelings- en jongedochtersverenigingen, en zoo-
veel anderen, die er voor in aanmerking komen, op ons
eenig zendingstijdschrift intekenen; de prijs f 4 per
jaar is waarlijk niet hoog.

In de derde plaats noemen wij Midden-Java ten Zuiden,
door Ds D. Pol. De artikelen, door hem sinds een
paar jaren in „De Macedoniër" geplaatst, zijn door hem,
ongewerkt en uitgebreid, tot een levig boek van meer
dan 330 bl. vereenigd, en door den Zendingsstudie-
raad als nummer IV van „Onze Zendingsvelden" uit-
gegeven. Aan zulk een boek was schrijvende behoefte.
Als onze menschen vroegen iets over onze Geref. zen-
dingsvelden te lezen, was men verlegen wat hun te
geven, en was „De Macedoniër" zoo goed als de eenige
toevlucht; „Het Zendingsblad" bevatte ook een schat
van gegevens, maar niet een ieder was in staat deze
daaruit te verzamelen.

Dit heeft Ds Pol nu gedaan. Eigenlijk is zijn boek
bedoeld als handboek voor Zendingsstudie-kringen, en
wij meenen, dat het daarvoor uitstekend geschikt is.
In den a.s. winter zullen ongetwijfeld allerwege weer
zulke kringen gevormd worden; het zij ons vergund
nu reeds de aandacht op dit waardevol werk te vestigen;
men komt erdoor volledig op de hoogte.

Bovendien achten wij het ook uitermate geschikt voor
onze jongelings- en jongedochtersverenigingen; het geeft
overvloedige stof voor opstellen. En als straks de leidraad
zal verschenen zijn, ontvangt men levens een middel,
om het boek telwat kritisch te lezen, en het recht te
verstaan. Wij vertrouwen, dat onze verenigingen zich
haasten zullen het aan te schaffen; dit is nu het
boek, dat wij over onze zending moesten hebben. De
prijs f 2.90 gebonden is hoogst billijk. Het is met talrijke
prachtige platen versierd, waarvoor Ds Pol, daaraan
twijfelen wij niet, zich veel moeite en kosten zal hebben
moeten getroosten.

Al is het een studieboek, toch is het geschreven
als een leesboek. Ds Pol heeft soms een eenigszins
zware stijl en zinsbouw, maar aan de duidelijkheid
doet dit niet tekort; men zal nergens moeten vragen:
wat bedoelt hij? In onze huisbibliotheek hoort het dan
ook aanwezig te zijn. Waarom zal men niet eens zulk een
boek lezen, en het romantische laten liggen? Trouwens,
wat wij hier ontvangen, is heel wat interessanter dan
een roman; het brengt ons op de hoogte met een belang-
rijk verleden, doet ons een blik slaan in de Javaansche
wereld met haar wonderlijke werkingen, en geeft ons ge-
ronde verwachtingen van een hoopvolle toekomst. Wij
geven geen recensie van dit werk, en treden daarom
niet in een nauwkeurig gestaafde beoordeling; zeer
geslaagd achten wij vooral hoofdstuk 3: Geschiedenis-
lijnen, het prachtige hoofdstuk 5: Het huidige geestes-
leven, en het laatste hoofdstuk, n.l. 11: Perspectieven;
men leze dit elfde hoofdstuk met aandacht; wat een
toekomst gaan wij tegen! Zeer overzigtelijk is ook
hoofdstuk 8 over de Nieuwe koers, waarin de Geref.
zendingsbeginselen worden uiteengezet.

Maar genoeg. Wij verblijden ons over de verschijning
van dit boek, en wenschen Ds Pol hartelijk geluk met
dit zoo uitzienend geslaagd geschrift!

J. D. WIELENGA.

PERS-SCHOUW.

Pantheïsme.

In zijn machtige oratie „Verflauwing der Grenzen"
waarschuwde Dr A. Kuypers met klein tegen het Pan-
theïsme.

Dat Pantheïsme is nog niet dood.
Daarom dient de waarschuwing gedurig herhaald.
Ds H. Bakker doet het in de „Gereformeerde Kerk"
op deze wijze:

Het al is God.

God is het al.

Het heelal heeft twee aangezichten. Het eene is wat
men noemt de wereld. Het andere wat men noemt God.
Dat is het eerste en het laatste geloofsbegrip van de
„nieuwe religie". Dat is het godsbegrip, dat in theologie
„pantheïsme" heet. Dat is in grozen en ganzen de
geloofsbelijdenis van een tijd, die de behoefte aan gods-
dienst niet wil, ook niet kan ontkenken; maar zich
niet meer kan vinden in den traditioneelen christelijken
godedienst.

Het is dan ook opmerkelijk hoe men, in de kunst,
in de letterkunde, ja zelfs in de bouwkunst, in de
laatste 10, 20 jaren het roer naar de andere zijde
omgevoerd heeft. Dat komt steeds klaarder voor den
dag. In de romans van dezen tijd, die aan den tijdgeest
willen beantwoorden, is de materialistische gedachte, die
God en ziel en eeuwigheid uitschakelde, dan ook allang
ontbonden. Men houdt daarin bespiegelingen van dit
soort (ik citeer uit „De Dwars", van Kellerman, uit
het Duitsch vertaald in de Wereldbibliotheek en al voor
de tweede maal gedrukt):

„Was Hij (God) zoo? Hij, Hij? naar wien het ziels-
verlangen van een dwaalenden mensch uitgaat, zooals
een hond, die het spoor van zijn meester zoekt. Is Hij
overal? In het gras, in den boom, in de kat, die over
den muur sluipt, in mij? Ziet Hij eeuwig op mij neer
met een van Zijn onthelbare oogen? Of ziet Hij uit mij,
klopt Hij in mij, is Hij eeuwig in mij, in ieder gevoel,
volgt Hij mij ook in mijne gedachten? Is Hij de geur die
die uit de bloemen opstijgt? — Is Hij in de sterren,
in het licht? Of is Hij ver van alles, ver, ver van de
aarde en werpt Hij slechts in miljoenen jaren een enkelen
blik op haar? Is Hij beweging of is Hij het eenige dat rust?
— Het is niet meer zooals vroeger, toen Hij in een tuin
met de menschen wandelde of in den donder sprak
of op een wolk door het luchtruim voer. — Wij kunnen
ons geen beeld vormen van Hem, maar zou Hij niet minder
groot zijn, indien wij dat konden? Hij is een innig
verlangen".

En verder: „dat de medische kleine zonnestraaltjes
waren en duizenden altaren bouwden ter eere Gods...
Hun kunst, hun wetenschap waren altaren en zij offerden
daarop dag en nacht... Hij zag ze gaan, hij miljoenen,
die kleine zonnestofjes en offeren. Zij versmolten, konink-
rijken en volken en rassen versmolten, een nieuw ras
bloemde er uit op, om machting te worden. Nieuwe steden,
nieuwe tempels, al heerlijk en schoon. Een kruisend
jubelen van komende eeuwen — schoonheid, adel..."

En zoo besluit dit boek: „Behoud uwe ziel, mijne
vriendin, zij is het eenige wat gij bent; ondoorgesneeden
is het leven, nog minder doorgrond is de dood. Er is geen
eind. Altijd, altijd weder zullen wij elkander ontmoeten
in de sterren des levens".

Zoo droomen en mediteren die praktische intelle-
ctualistische menschen van weleer, die met het gezond
verstand zooveel op hadden. Hadden godsdienst konden
ze het niet langer stellen. De stof was te droog, te dor,
te doodsch. De rede was al te machtig. De geest, de algeest,
moet nu het leven weer brengen. Men wil een god. Men
tracht die te vinden in de natuur. In den boom en in
de kat, die over den muur sluipt. Overal. Vooral ook
in den mensch. Nu is men Alas, Jammer maar, dat men
zoo weinig weet van dien god; dat hij in hetzelfde
oogenblik dat men zijn hand uitsleekt om hem te grijpen
hij den slip van zijn kleed, ontwikkelt. Het blijft een
droomen en peuzelen. Maar men brengt het niet tot
deren sterken rang. In God is al mijn heil, mijn oer,
mijn sterke rots, mijn tegenweer.

De pantheïst spreekt een kant van de waarheid uit dien
ons de Bijbel ook vertelt. Deze, dat wij in Hem leven
en zijn en ons bewegen. Deze, dat hij God alomtegenwoor-
dige en almachtige kracht is. Deze, dat niemand ooit
dien God gezien heeft.

Toch juist omdat het pantheïsme van dezen tijd,
de zoogenoemde „nieuwe religie", naar het voorbeeld
van het Oostersehe Boedisme en waarlijk met van
het Christendom, slechts die ene zij van de waarheid
zien laat en van de andere zijde niet weten wil, wordt
het bedriegelijk en gevaarlijk voor de zoekers van onzen
tijd.

Want de andere zijde is er ook. Zeker, niemand
heeft ooit God gezien. Maar dan de eeniggeboren Zoon,
die in den schoot des Vaders was, die heeft Hem ons
geopenbaard. Zeker, God spreekt door de sterren, het
licht. Hij spreekt op bijzondere wijze veel klaarder en
veel meer, door zijn Zoon, door zijn profeten en zijn
apostelen, kortom door zijn Woord.

En daardoor spreekt Hij niet slechts van het ver-
smelten van koninkrijken en volken en rassen; ook van
het oplossen van een nieuw ras om machting te worden;
kortom van blinken en verzuken, van leven en loof,
van stof, die altijd door nieuwe verschijningsvormen aan-
neemt. Hij spreekt door dat Woord van zonde en genade,
van het kruis der verzoening en de opstanding uit
het graf der zonde, van een nieuwen hemel en een
nieuwe aarde, van zichzelf en als de God en Vader
van onzen Heere Jezus Christus en van allen, die an-
genomen zijn in den Geheide. Dat is meer en hoopvoller
dan de wetenschap, dat er geen einde is en ondoorgesneeden
is het leven en ondoorgesneeden is de dood.

Het pantheïsme belijdt het deeltje en het geheel,
den menschengeest en den Algeest, en sterft in
zijn oogen, zich verliezen in het Alleen, niet sterft dus,
maar voortleven in telkens nieuwe vormen, al de eeuwen
door, er komt geen einde aan.

Is dat nu de eeuwige troost, beide in het leven
zaligheid, of bedriegelijke waan? Was het pantheïsme
de waarheid, mijne vrienden, dan zou de mensch niet
veel meer dan een jukkegel zijn, die beschreven wordt
door de zon, die stralen van de zon koestert. Is
onze geest diepsterfelijk genoeg, dan gaan wij spreken
van goeden stralen en goeden licht en geschenken van
goud en zilver en wat niet al meer. Doch de waarheid is,
dat die jukkegel, gekust door den zonnemann, onder de
heflijke aanraking smelt, versmelt, wegsmeelt. Daar blijft
alzo niet van over dan een druppel water, die verzuikt
en verdwijnt in de donkere aarde.

Is dat niet de eeuwige troost, beide in het leven
en in het sterft? Dat mijn menschelijke geest, aan-
geraakt door den mond der eeuwigheid, wegvloet? Dat
hij verdwijnt in den Algeest? Dat mijn persoonlijkheid,
mijn ik, teloor gaat en wonderlijk geheimzinnig verdwijnt
in wat men dan liefst te noemen: het Al? Is dat troost?
Is dat sterfte tot den levensstrijd? Is dat bemoeiding
op het heel in de sterfamer?

Of is dat vernedering voor den mensch, in wien juist
de persoonlijkheid zoo sterk spreekt? Is er dan niet
oneindig meer waarde en verroosting weggelaten in
het antwoord, dat onze Heidelbergse Catechismus geeft
op die vraag?

HEPP.

BOEKBESPREKING.

„De Nieuwe Loofhof", door Diederich Speckman.
G. P. Callenbach, Nijkerk.

„De Nieuwe Loofhof" is het derde deel van den 25en
jaargang der „Christelijke Bibliotheek". Nu, het kan onder
de vlag van „christelijk" doorgaan, maar ge moet het met
een lantaarntje zoeken; alleen de grootmoeder heeft een
christelijken zin, maar de anderen zijn niet veel meer dan
moderne helden. De dominé vindt het huwelijk van zijn
keukenmeid met den Roomschen soldaat niets erg; hij voelt
meer voor de sociale kwestie; misschien staan ons boze
tijden te wachten, die ook dezen harden grond eens om-
ploegen; maar wel durf ik iets hopen van de jeugd; daarom
geef ik mij alle moeite om op mijn catechisaties het sociaal
gevoel op te wekken.

Het boek is een tendenzroman; in kolonisatie op het
platteland moet heil worden gezocht voor het ondergaande
Duitsche volk; het zijn dan ook zuiver Duitse toestanden,
die hier beschreven worden, maar die wij, Nederlanders,
toch wel mogen gadeslaan. De hoofdpersoon Otto is tamelijk
eigenwijs in zijn optreden, en wekt geen sympathie; later
draait hij bij. Er zijn bepaald zwakke deelen in het boek
b.v. het huwelijk van Jürgen en Hilde, wat later door Hilde
nog wordt goedgepraat ook!

Speckman heeft zeer gezellig geschreven, al zijn de be-
toogen over het nut en de noodzakelijkheid der kolonisatie
soms te langdradig.

Het boek kan den lezer eenigen tijd aangenaam bezig
houden, maar geestelijk verhoften zal het niet; daarvoor is
het veel te oppervlakkig; verbetering wordt niet gezocht
in bekeering tot God, maar in den socialen arbeid van den
mensch.

De uitgave is keurig. De prijs is wel hoog, maar de leden
dezer bibliotheek krijgen het boek aanmerkelijk goedkoper.
J. D. WIELENGA.

KERKNIEUWS.

GEREFORMEERDE KERKEN.

Tweetal te:
Nieuw-Dordrecht, G. J. Goede te Westzaan en H. W. Huizing
te Harlingen.
Schiedamschen, E. H. Woldring, cand. te Groningen en H. Steen,
cand. te Anjum.
Westerbork, J. H. Kroeze, cand. te Middelburg en E. H.
Woldring, cand. te Groningen.
Uithuizen, M. Meuring te Delfzijl en H. Meulink te Enschede.
Vriesingen, P. C. v. d. Vliet te Haterswoude en H. v. d. Zee
te Nieuw-Vennep.

Beroepen te:
Engwierum, H. Steen, cand. te Anjum.
Marrum, O. N. Oosterhof te Barger.
Oostereind, T. J. E. H. Woldring, cand. te Groningen.
Oostwold, H. Steen, cand. te Anjum.
Purmerend, W. M. te Gointre te Woubrugse.
Schiedamschen, J. Oosterveer te Wilnis.
Uithuizen, H. Meulink te Enschede.
Zoutkamp, H. Steen, cand. te Anjum.

Aangenomen naar:
Hollandscheveld, H. Fokkens te Boornbergum.

Bedankt voor:
Beegum, J. v. Loo te Mijdecht.
Opeinde-Neijeva, Herm. Kuiper te Schouwerzijl.
Rijssen, O. Boersma te Koudum.
Vriesingen, T. L. Kroeze te Workum.

Afscheid van:
Peewijk-Sluijk, S. J. Rijper. Tekst Num. 6:24-26.

CHR. GEREFORMEERDE KERK.

Beroepen te:
De Krim, Luiten en Papendrecht, P. Zwier, cand. te Zaandam.

Aangenomen naar:
Aalten, J. Reesink te Harlingen.
Linsse, G. S. v. d. Ven, cand. te Den Haag.

Bedankt voor:
Alphen a. d. Rijn, D. Driessen te 's-Gravenzande.
Rozendijk, J. Reesink te Harlingen.

Afscheid van:
Zaandam, L. de Bruijne. Tekst Hebr. 13:8.

GEREFORMEERDE GEMEENTEN.

Beroepen te:
Sleedrecht, M. Hofman te Rijssen.

NEDERLANDSCHE HERVORMDE KERK.

Beroepen te:
Heeg, J. Visser te Aalsum.
Lander en Kortenaar, W. J. van Lokhorst te Bennekom.
Ouderkerk a. d. IJssel, J. Kraaij te Gorinchem.
Ronneveen, F. van Asch te Ven-Ham.
West-Terschelling, W. S. v. Leeuwen te Ellewoutdijk.
T'Woud (bij Delft), C. W. Bastinaanse te Vrouwepolder.
Zijk, P. F. van Noort te Everdingen.

Aangenomen naar:
Beek (L.), S. A. de Vries, Ned. Ind. pred. met verlof
Delft, J. Bus te Ouddorp.
's-Graveland, H. W. J. C. Hanselaar te Heerjansdam.
Klunert, L. Boer te Nieuw-Weerdinge.

Afscheid van:
Burgh (Texel), W. Kroeze. Tekst Efeze 6:10-18.
West-Terschelling, G. Vossers. Tekst Lukas 14:28.